บทที่ 5
สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง " ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของคนงาน ในโรงงานอุตสาหกรรม ของจังหวัดสงขลา เกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันอันตรายส่วนบุคคล กรณีศึกษาการใช้เครื่องป้องกันเสียง " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของคนงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเสียงดังมาก ศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของคนงานเกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันเสียงขณะปฏิบัติงาน และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยบางประการ ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา ระดับการศึกษา ภูมิลำเนาเดิม ที่พักอาศัยปัจจุบัน ระยะเวลาที่ทำงานในโรงงาน รายได้จากการทำงานในโรงงาน รายได้ของครอบครัว จำนวนบุตรที่ต้องเลี้ยงดู และการมีโรคประจำตัว ว่ามีความสัมพันธ์ หรือมีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของคนงานหรือไม่ โดยทำการศึกษาในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง 3 โรงงาน ซึ่งได้แก่ โรงงานยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด โรงงานห้องเย็นโชติวัฒน์ จำกัด และโรงงานสยามวู้ด จำกัด อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีประชากรตัวอย่างในการศึกษารวมทั้งสิ้น 600 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1. คุณลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง

พบว่าส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 20 - 29 ปี เป็นเพศหญิง นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีภูมิลำเนาเดิมในจังหวัดสงขลา พักอาศัยอยู่ที่บ้านของตนเอง ทำงานในโรงงานเป็นเวลา 1 - 4 ปี มีรายได้จากการทำงานในโรงงาน 1,000 - 2,000 บาทต่อเดือน รายได้ของครอบครัวเท่ากับ 2,001 - 3,000 บาทต่อเดือน ไม่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร และไม่มีโรคประจำตัว

ส่วนที่ 2. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของประชากรตัวอย่าง (คนงาน) เกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันเสียง ในโรงงานอุตสาหกรรม

2.1 ด้านความรู้ พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ เป็นดังนี้

- ไม่ทราบว่ามีสิ่งแวดล้อมต่างๆอะไรบ้าง ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และเคมีในโรงงาน อย่างน้อย 3 ชนิดขึ้นไป ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายขณะปฏิบัติงานในโรงงาน
- ทราบว่าอาจเกิดอันตรายขึ้นได้จากเสียงที่ดังมากในโรงงาน
- บอกถึงชนิดของอันตราย หรือความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานในโรงงานได้
- ไม่ทราบถึงมาตรฐานระดับความดังของเสียงที่กำหนดในโรงงานอุตสาหกรรมตามกฎหมาย

●ทราบถึงวิธีการป้องกันที่ใช้เพื่อป้องกันอันตรายจากเสียงดังในโรงงานขณะปฏิบัติงาน

●ทราบถึงมาตรการที่นายจ้างควรจัดให้คนงานเพื่อป้องกันอันตรายจากเสียงที่ดังมากในโรงงานขณะปฏิบัติงาน

2.2 ด้านทัศนคติ พบว่าส่วนใหญ่ มีทัศนคติเป็นดังนี้

●ไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " การมีเสียงดังมากในโรงงานเป็นสิ่งปกติ"

●เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " การได้ยินเสียงดังมากเป็นเวลานาน ทำให้อารมณ์หงุดหงิด และเครียด "

●เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " คนงานควรใช้เครื่องป้องกันเสียงตลอดระยะเวลาการทำงานในโรงงานที่มีเสียงดังมาก "

● เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " การใช้เครื่องป้องกันเสียงขณะทำงานทำให้รู้สึกอึดอัด น่ารำคาญ

●เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " การใช้เครื่องป้องกันเสียงขณะทำงานในโรงงาน ทำให้รู้สึกว่าปลอดภัย "

●เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " นายจ้างควรแจกเครื่องป้องกันเสียงแก่คนงานทุกคน "

●เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า " นายจ้างควรจัดให้มีบริการตรวจสมรรถภาพการได้ยินของหูแก่คนงานเป็นประจำ ปีละหนึ่งครั้ง "

2.3 ด้านการปฏิบัติ พบว่ามีการปฏิบัติขณะทำงานในโรงงาน เป็นดังนี้

● ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้เครื่องป้องกันเสียงขณะปฏิบัติงานในโรงงาน

● สำหรับผู้ที่ใช้เครื่องป้องกันเสียง ซึ่งมีเพียงร้อยละ 23.8 ส่วนใหญ่ใช้ที่อุดหู [ear plug] ซึ่งโรงงานแจกให้ และเหตุผลที่คนงานใช้เครื่องป้องกันเสียงก็เนื่องมาจากโรงงานได้ให้คำแนะนำแก่คนงาน รวมทั้งเมื่อใช้แล้ว ทำให้รู้สึกว่าเกิดความปลอดภัย สบายใจ

ส่วนที่ 3. การสรุประดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของประชากรตัวอย่าง ที่ยอมรับได้ทางสุขศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ เป็นดังนี้

● ไม่มีความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากเสียง และการใช้เครื่องป้องกันเสียงในระดับที่ยอมรับได้

● มีทัศนคติในทางที่ไม่ดี / ไม่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันเสียง

● ปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง กล่าวคือ ไม่ใช้เครื่องป้องกันเสียงขณะปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 4. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ คือ อายุ เพศ ศาสนา ระดับการศึกษา ภูมิลำเนาเดิม ที่พักอาศัยปัจจุบัน ระยะเวลาที่ทำงานในโรงงาน รายได้จากการทำงานในโรงงาน รายได้ของครอบครัว จำนวนบุตรที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู และการมีโรคประจำตัว กับระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของประชากรตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า เป็นดังนี้

- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ของคนงาน เกี่ยวกับอันตรายจากเสียง และการใช้เครื่องป้องกันเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้จากการทำงานในโรงงาน รายได้ของครอบครัว ศาสนา และระดับการศึกษา

- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของคนงาน เกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้จากการทำงานในโรงงาน รายได้ของครอบครัว ศาสนา และ ที่พักอาศัยปัจจุบัน

- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนของคนงานเกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้จากการทำงานในโรงงาน รายได้ของครอบครัว ศาสนา และ ระดับการศึกษา

จากผลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า

- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของคนงานเกี่ยวกับการใช้เครื่องป้องกันเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้จากการทำงาน รายได้ของครอบครัว ศาสนา ระดับการศึกษา และที่พักอาศัย

อภิปรายผลการวิจัย

ที่ผ่านมามักมีการศึกษาวิจัยในโรงงานอุตสาหกรรมของภาคกลางเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการวัดระดับความดังของเสียง ณ จุดต่างๆตามบริเวณที่มีการทำงานของเครื่องจักรและคนงาน ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ของเสียงที่แท้จริง แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในโรงงานอุตสาหกรรมของภาคใต้ โดยที่มีข้อจำกัดในการศึกษา คือ ไม่มีการตรวจวัดระดับเสียง ณ จุดต่างๆ ตามบริเวณทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นการวิจัยที่เน้นในเรื่องพฤติกรรมการป้องกันเสียงของคนงานเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ก็ไม่ได้ละทิ้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกโรงงานที่เหมาะสมในการศึกษาแต่อย่างใด โดยได้ใช้หลักเกณฑ์ง่ายๆ คือ การพิจารณาจากการที่ให้คน 2 คนยืนพูดห่างกัน 3 ฟุต ณ จุดที่ทำงาน แล้วพบว่าพูดกันแทบไม่รู้เรื่องหรือเข้าใจลำบาก เนื่องจากมีเสียงดังของเครื่องจักรรบกวนมาก ซึ่งแสดงว่าจุดนั้นมีเสียงดังมากถึงขีดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายได้

สำหรับในเรื่องการสุ่มตัวอย่าง ได้ใช้วิธีสุ่มเลือกโรงงานอุตสาหกรรมแบบเจาะจง โดยเลือกโรงงาน 3 โรงงาน ซึ่งเป็นโรงงานที่ได้เคยเข้าไปสัมผัสสภาพการทำงานของคนงานมาแล้วทุกโรงงาน ข้อมูลเบื้องต้นที่สัมผัสด้วยตาและหู คือ โรงงานทั้งสามมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่คนงานได้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอันตรายจากเสียงดังของเครื่องจักรขณะทำงาน จากการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ง่ายๆดังที่กล่าวแล้ว และโรงงานที่สุ่มเลือกแบบเจาะจงนี้มีความแตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องความเอาใจใส่ต่อสุขภาพของคนงาน กล่าวคือมี

โรงงานอยู่หนึ่งโรงงานที่ให้ความสนใจในการป้องกันอันตรายจากเสียงแก่คนงาน โดยได้ให้คำแนะนำแก่คนงานเรื่องการป้องกันอันตรายจากเสียงโดยใช้เครื่องป้องกันเสียง และได้แจกที่อุดหูให้แก่คนงานเพื่อเอาไว้ใส่ขณะปฏิบัติงาน สำหรับอีกหนึ่งโรงงาน ได้ให้ความสนใจอยู่บ้าง โดยมีการแนะนำคนงานถึงการใช้ที่อุดหู ขณะปฏิบัติงาน แต่ไม่ได้แจกที่อุดหูให้ ส่วนอีกโรงงานที่เหลือ ฝ่ายโรงงานไม่ให้ความสนใจเลย ไม่เคยแนะนำให้คนงานใช้เครื่องป้องกันเสียงแต่อย่างใด จากสภาพที่แตกต่างกันนี้จึงถือว่าเป็นตัวแทนของโรงงานทั้งที่มีการควบคุมอันตรายไปในทางที่ดีและไม่ดี คละเคล้ากัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผสมผสานจากทุกสภาพ วิธีการสุ่มเลือกดังกล่าวข้างต้นอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการที่มีความลำเอียงอยู่บ้าง เพื่อความหลากหลายของโรงงาน และเพื่อความสะดวกในการขอความร่วมมือ การประสานงาน และการเก็บข้อมูล

ในด้านการสุ่มเลือกประชากรตัวอย่าง ซึ่งได้ใช้วิธีสุ่มแบบง่าย หรือจับฉลากนั้น ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่คนงานมีโอกาสในการถูกเลือกเป็นตัวอย่างเท่าเทียมกัน แต่ก็ยังมีข้อด้อยอยู่บ้างในประเด็นที่ว่า จะมีคนงานจากหลายแผนก/ฝ่ายปะปนกันอยู่บ้าง โดยที่บริเวณการทำงานของเครื่องจักรหรืออื่นๆ ของแต่ละแผนก/ฝ่าย อาจจะมีระดับเสียงที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อประเมินโดยรวมจากการสำรวจเบื้องต้นของผู้วิจัยแล้ว มีความคิดเห็นว่าคนงานที่ทำงานในโรงงานที่ศึกษานั้นมีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายจากระดับเสียงที่ดังมากในโรงงานทั้งสิ้น และสำหรับปริมาณตัวอย่างที่เลือกไว้ 600 คนนั้น คิดว่ามากพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากรได้

ในด้านเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์นั้น อาจยังไม่ละเอียดครอบคลุมมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากได้คำนึงถึงข้อจำกัดที่มีอยู่มากในการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์คนงานขณะปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะถึงแม้ทางฝ่ายโรงงานจะอนุญาตให้เข้าไปเก็บข้อมูลได้ แต่ก็ต้องอยู่ในขอบเขตที่จำกัดอย่างยิ่งในเรื่องของเวลาการสัมภาษณ์ เพราะการให้สัมภาษณ์ของคนงานหมายถึงการทำงานที่จะต้องลดน้อยลงไปจากเวลาทำงานปกติ และเนื่องจากธรรมชาติของการทำงานในภาคเอกชนนั้น ย่อมมีการควบคุมการทำงานของคนงานอย่างเข้มงวด เพื่อประสิทธิภาพของงานที่สูงสุด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงต้องสัมภาษณ์ด้วยเนื้อหา และเวลาที่กระชับ ไม่มากจนเกินไปนัก

สำหรับผลการวิจัยโดยสรุปที่ได้กล่าวมาแล้ว มีประเด็นที่สมควรอภิปราย ดังนี้

1. คุณลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง เห็นได้ว่าคนงานส่วนใหญ่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำ ซึ่งแสดงให้ทราบได้จากระดับการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่จบแค่ระดับประถมศึกษาภาคบังคับเท่านั้น มีรายได้จากการทำงานที่ค่อนข้างต่ำ และรายได้รวมของครอบครัวที่ต่ำด้วยเช่นกัน มีอยู่ไม่น้อยที่คนงานยังเป็นผู้ที่ยังมีอายุน้อยมาก คือในช่วง 10 - 19 ปี แต่ก็ต้องออกมาทำงานในโรงงานแล้ว เพื่อช่วยหารายได้แก่ครอบครัว ซึ่งอันที่จริงคนในช่วงวัยนี้น่าจะยังอยู่ในวัยที่ควรได้รับการศึกษาในสถานศึกษาอยู่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่ต้องหารายได้เลี้ยงตนเองและช่วยครอบครัวในการหารายได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ที่ทั้งเพศชายและ

หญิงต้องมีบทบาทร่วมกันในการหารายได้เพื่อตนเองและครอบครัว เป็นคนที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดสงขลาเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่าคนงานได้ทำงานในจังหวัดที่เป็นพื้นที่ของภูมิลำเนา และส่วนใหญ่ยังสามารถพักอาศัยที่บ้านของตนเองได้อีกด้วย นั่นหมายถึงว่าการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในจังหวัดสงขลานั้น ได้ช่วยให้ประชากรในพื้นที่จำนวนไม่น้อยมีงานทำ มีรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรชั้นล่างที่เริ่มต้นหางาน หารายได้ ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับนโยบายการกระจายความเจริญและรายได้ไปสู่ภูมิภาค ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่งคือ คนงานส่วนใหญ่ตอบว่าตนเองไม่มีโรคประจำตัว ซึ่งเมื่อพิจารณาดูแล้วอาจเนื่องจากผลกระทบต่อร่างกายจากการได้รับเสียงที่ดังมากนั้น กว่าจะแสดงผล/อาการออกมาให้เห็น/รู้สึกได้ ก็ต้องใช้เวลานานพอสมควร และโดยที่คนงานส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานในเวลา 1 - 4 ปี จึงอาจยังไม่ปรากฏความผิดปกติของร่างกายให้ทราบได้ชัดเจน

2. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของคนงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

จากการศึกษาพบว่าคนงานส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากเสียง และการป้องกันเสียง มีทัศนคติที่ไม่ดี/ไม่พึงประสงค์ และไม่ใช้เครื่องป้องกันเสียงขณะปฏิบัติงาน ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาของ ส. พินิจเวชการ (2524) ซึ่งพบว่า "คนงานส่วนใหญ่คือร้อยละ 79.82 มีความรู้เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับผลเสียที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสเสียงดัง และวิธีการป้องกันเสียงดัง ร้อยละ 70.64 ไม่เชื่อในประโยชน์ของเครื่องป้องกันเสียง และมีคนงานเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ใช้เครื่องป้องกันเสียง จากการทำงานในโรงงานทอผ้า " (ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข , 2526) และก็ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของปราณี ขวลิตสกุลชัย และคณะ (2526 - 2527) ที่พบว่า " คนงานในโรงงานทอผ้าส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากเสียงดัง ขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพ / การเจ็บป่วย และสวัสดิการอื่นๆ ขาดความสนใจ และไม่เคยใช้เครื่องป้องกันอันตรายส่วนบุคคล " (ปราณี และคณะ , 2526 - 2527)

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาในอดีต และการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าผลการศึกษายังคงเป็นไปในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากคนงานที่ทำงานในโรงงานเป็นกลุ่มคนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ กล่าวคือ มีระดับการศึกษาต่ำ ทำให้ขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการทำงาน ขาดความขวนขวายในการหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการป้องกันโรค รวมทั้งฝ่ายโรงงาน/นายจ้างเองก็ไม่ค่อยให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพของคนงานเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่แนะนำ หรือจัดการอบรมให้แก่คนงานในเรื่องอันตรายต่างๆที่เกิดขึ้นได้จากการทำงาน โดยเฉพาะในประเด็นการป้องกันอันตรายจากเสียง เพราะเป็นอันตรายที่ไม่ปรากฏความผิดปกติให้เห็นได้ชัดเจนในระยะเวลาอันสั้น เหมือนอันตรายอื่นๆ เช่น การที่อวัยวะของร่างกายถูกตัดขาดจากความประมาทในการปฏิบัติงานกับเครื่องจักร

ซึ่งสามารถเห็นอาการ/ความผิดปกติได้ชัดเจน และทางโรงงานต้องมีส่วนเข้าไปรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษาด้วย จะมีก็เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่โรงงานให้ความสนใจในสุขภาพของคนงาน ให้คำแนะนำ หรือ จัดอบรมให้ความรู้คนงานเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากเสียง รวมทั้งแนะนำและ/หรือ บังคับให้คนงานใส่เครื่องป้องกันเสียง

3. ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของคนงาน

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของคนงาน ได้แก่ รายได้จากการทำงาน รายได้ของครอบครัว ศาสนา ระดับการศึกษา และที่พักอาศัย ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวคือ รายได้ ระดับการศึกษา และที่พักอาศัย เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนงาน จากผลการศึกษาทางสุขศึกษาส่วนใหญ่พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบสาม คือ ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของบุคคล (ประภาเพ็ญ , 2520) ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสอดคล้องกับการศึกษาในอดีต ส่วนปัจจัยด้านศาสนาเป็นปัจจัยที่น่าสนใจ ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีผู้ใดรายงานถึงความสัมพันธ์ของศาสนากับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของคนงาน ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยนี้ซ้ำ อย่างกว้างขวางและเจาะลึกต่อไปอีก เพื่อสรุปผลได้อย่างชัดเจนขึ้น และโดยที่ปัจจัยศาสนาเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนได้สูง ดังนั้นการอภิปรายผลต้องทำด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการวิจัยต่อไปยังฝ่ายเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ / ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่ยังมีอยู่มาก และปรับปรุงสภาพการทำงานของคนงานให้ดีขึ้น ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเอาใจใส่สุขภาพของคนงาน โดยจัดให้มีการแนะนำ / อบรมคนงานเกี่ยวกับอันตรายจากการทำงานในโรงงาน และวิธีการป้องกัน โดยเฉพาะการป้องกันอันตรายจากเสียง มีการออกระเบียบบังคับให้คนงานใส่เครื่องป้องกันเสียงขณะทำงาน โดยแจกเครื่องป้องกันเสียงให้คนงาน ฝึกให้มีการปฏิบัติจริงจนเกิดความเคยชิน และมีมาตรการควบคุมที่จริงจัง รวมทั้งมีการตรวจสมรรถภาพการได้ยินแก่คนงานก่อนเข้าทำงาน และตรวจเป็นระยะๆสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่

2.1 ควรเพิ่มขนาดของโรงงาน และประชากรตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อให้การศึกษาครอบคลุมและมีผลในการอ้างอิงได้ชัดเจนขึ้น

2.2 ควรกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการศึกษาให้กว้างขวางครอบคลุมมากขึ้น โดยศึกษาทั้งแง่อาชีวอนามัย และพฤติกรรมศาสตร์ และควรออกแบบการศึกษาแบบการศึกษาเชิงวิเคราะห์ชนิดไปข้างหน้า [Prospective analytical study] เพื่อจะได้ทราบถึงรายละเอียดของสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปที่แท้จริงอย่างต่อเนื่อง และนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรปรับใช้สถิติในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเลือกใช้สถิติที่สามารถศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร รวมทั้งบอกถึงทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาด้วย เช่น สถิติการวิเคราะห์ความถดถอย [Regression analysis] เป็นต้น